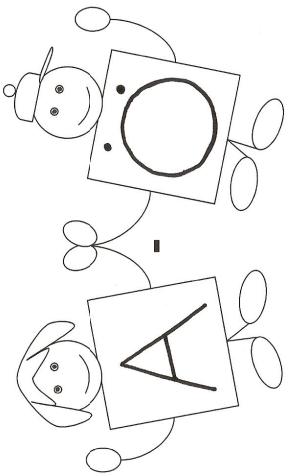

Stafaspillið

Leiðbeiningar

Kristbjörg Lilja Jakobsdóttir
kt. 090181-5569
Lokaverkefni til B.Ed-prófs

Efnisyfirlit

Early Steps	4
Stafasplið A-Ö	5
Bókstafir	6
Upphafsstafir orða	8
Orðafjölskyldur	10
Aðrar útfærslur	12
Heimildir	13

Early Steps

Early Steps er 35 mínútna markviss einstaklingskennsla ættluð nemendum með lestrarörðugleika. Kennslan skiptist í fjóra hluta: Lestur kunnugra bóka, vinnu með stafi, hijóð og orðaflokkun, að skrifa setningar og að kynnast nýri bók.

Lestur kunnugra bóka (14 mínútur)

Nemandi endurles bækur frá fyrrí kennslustundum.

Mikilvægt er að hafa bækurnar í samræmi við getustig nemandans. Þyngdarstig bókanna þarf að vera bæði ögrandi og viðráðanlegt í senn. Nemandi bendir á hvert orð um leið og hann umskráfir.

Að skrifa setningar (8 mínútur)

Verkefnið í þessum þætti fara eftir pekkingu nemandans á bókstöfum og hijóðkerfisvitund þeirra. Viðfangsefnið er t.d. að læra bókstafina, greina upphafshljóð í orðum og flokka orðafjölskyldur. Stafaspilið A-Ö hentar vel fyrir þessa vinnu.

Að skrifa setningar (8 mínútur)

Nemandi skrifar eina setningu að eigin vali. Í upphafi fær hann mikla aðstoð frá kennara en eftir stöðugar æfingar í lestri, vinnu með stafi, hijóð og orðaflokkun og æfingu í skrift mun aukin hijóðkerfisvitund og þekking á tengslum stafs og hijóðs gera nemandann mun sjálfstæðari í ritun setninga.

Að kynnast nýri bók (5 mínútur)

Í lok kennslunnar er kynning á nýri bók. Þá skoða nemandi og kennari bókina saman, skoða myndir og tala um viðfangsefnið. Síðan lesa þeir bókina í sameiningu.

Heimildir

Hugmyndir af námspílinu voru fengnar úr eftirfarandi heimildum:

Morris, D. 2005. *The Howard Street Tutoring Manual. Teaching At-risk Readers in the Primary Grades.* Guilford Press, New York.

Santa, Carol M. 1999. „First steps: A program of early intervention“. *Dyslexia: Advances in Theory and Practice*, bls. 255-273. Ritstj.: Ingvart Lundberg, Finn Egil Tønnessen og Ingolv Austad. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.

Santa, Carol M. og Torleiv Høien. 1999. „An assessment of Early Steps: A program for early intervention of reading problems“. *Reading Research Quarterly* 34, 1: 54-79.

Aðrar útfærslur

Stafaspilið A-Ö má nota á annan hátt en þeim sem hér hefur verið lýst. Einfaldleiki spilsins gefur endalausa möguleika á öðrum útfærslum og takmarkast þeir einungis við hugmyndarflug kennarans. Hérna verður komið með nokkur dæmi af öðrum notkunarmöguleikum námssplisins.

Upphafsstafurinn: Nemendur sítja í hring. Bókstafaspjöldin eru sett í poka og síðan er einn bókstafur dreginn upp úr. Nemendur eiga síðan allir að segja eitt orð sem hefst á þessum bókstaf.

Orðaleikur: Bókstafaspjöldin eru fjölfölduð. Nemendur vinna saman tveiri og tveir og eiga að reyna að búa til eins mörg orð og þeir geta úr stafabunkanum sem þeir fá.

Veiðimaður: Búinn er til spilabunki með algengustu bókstöfunum pannig að hver bókstafur kemur tvívar fyrir. Síðan spila nemendur veiðimann, tveir og tveir saman. Áttu s? Tveir eins bókstafir gefa „slag“.

Skrift: Bókstafaspjöldin og orðafjölskylduspjöldin má nota til að æfá skrift. Spjöldunum er ráðað viðsvegar um stofuna og eiga nemendur að ná sér í einn bókstaf/eitt orð, fara með það í sætið sitt og skrifa það þrisvar sinnum. Síðan er bókstafnum/orðinu skipt út fyrir nýtt.

Sögugerð: Myndaspjöldin má setja í poka og láta nemendur draga tvö spjöld hver. Nemendur eiga svo að skrifa sögu þar sem bæði orðin koma fyrir. Hentar vel fyrir getumikla nemendur.

Stafaspilið A-Ö

Stafaspilið A-Ö er byggt á hugmyndum Early Steps og inniheldur verkefni sem henta til að auka bókstafabekkingu og hijóðkerfisvitund nemenda. Námssplið samanstendur af stafa- og myndaspjöldum sem hægt er að nota á fjölbreyttan hátt. Spilinu fylgir foreldrabréf sem kennari getur sent foreldrum þeirra barna sem taka þátt í kennsluprógramminu. Með því má auka upplýsingaflæði til foreldra og stuðla að jákvæðu samstarfi milli heimilis og skóla.

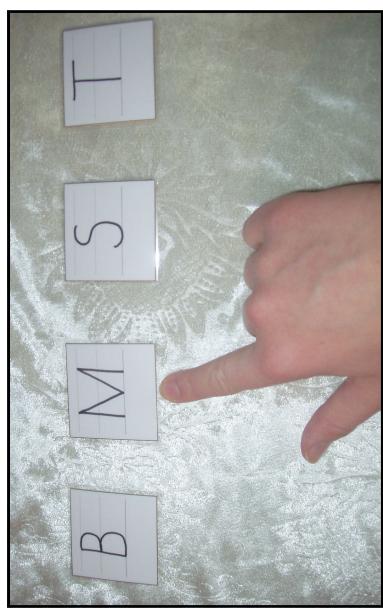
Námsspliðu er skipt upp í þríja hluta; Bókstafir, upphafsstafir orða – samhljóðar og orðafjölskyldur – sérljóðar. Bókstafir; 32 hástafaspjöld og 32 lágstafaspjöld. Upphafsstafir orða, 16 myndaspjöld; B: bál, bíll, bok, brú; M: mark, mán, mó, mynd. S: sími, sófi, sól, sverð T: tala, tári, tré, tær

Bókstafir

Stafaspliið A-Ö inniheldur stafaspjöld með öllum bókstöfum íslenska stafrofsins, bæði hástöfum og lágstöfum. Spijöldin má nota til að vinna með bókstafina, að læra heiti þeirra og hijóð og læra að skrifa þá.

Í upphafi eru valdir 4-6 bókstafir til að vinna með. Mikilvægt er að gæta bess að vinna ekki samtímis með bókstafi sem hafa líka lögun, t.d. skal varast að kenna b, d og p saman. Heppilegt er að vinna fyrst með bókstafi í nafni nemandans og aðra kunnuglega bókstafi. Stafaspjöldunum er raðað í einfalda röð og á nemandi að segja nafn/hljóð þess bókstafs sem bent er á. Kanna má þekkingu nemandans með stafsetningarprófi en þá skrifar nemandi niður bókstafi eftir hljóðum eða heitum þeirra.

Hjálparsetningar kennara:

„Nú ætluum við að raða saman orðum sem ríma. Orðin í bunkanum ríma við annað hvort **las** eða **sat**. Við skulum lesa orðin upphátt og ákvæða síðan hvernig við flokkum þau. Ég skal byrja:“

„Fas. Fas rímar við las og því set ég fas undir las. Nú er komið að þér.“ „Hlustaðu vel, las-fat, nei þetta rímar ekki. Sat-fat, þetta rímar og því setjum við orðið fat undir orðið sat.“

Þegar nemandi hefur náð nokkurri færni í að flokka orðafjölskyldur er hægt að fara í flettileik. Þá eru orðaspjöld beirra orðafjölskyldna sem verið er að vinna með tekin fram og þau lögð á grúfu á bordið. Kennari og nemandi skiptast síðan á að fletta tveimur spjöldum við og athuga hvort orðin tilheyri sömu fjölskyldu, þ.e. hvort þau ríma. Í hvert skipti sem spjaldi er snuið við er orðið lesið. Ef annar aðilinn gleymir að lesa orðið er röðin komin að hinum. Ef spjöldin passa saman hefur viðkomandi fengið „slag“ en ef spjöldin passa ekki saman eru þau sett aftur á sínum stað og á mótspilarinn þá leik.

Önnur leið til að vinna með orðafjölskyldur er stafsetningarupplestur. Þá eru valin 2-3 orð sem tákna síthvora orðafjölskylduna, t.d. orðin *sat* og *par*, og er orðaspjöldunum raðað á borðið fyrir framan nemandann. Síðan les kennari upp nokkur orð í þessum fjölskyldum, t.d. *gat*, *kar*, *par*, *mat*, *var* og *fat* og nemandi skrifar þau niður. Nemandi getur þá nýtt sér stafamynstur þeirra orða sem hann sér til að skrifa orð í sömu fjölskyldu.

Á þennan hátt er hægt að vinna með orðafjölskyldur flestra séhljóða stafrofsins.

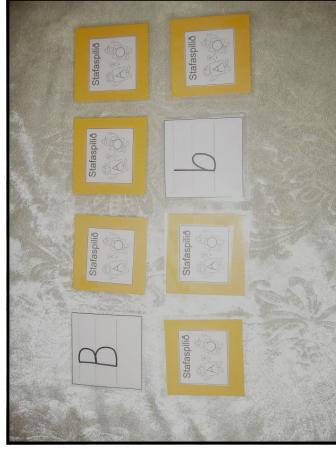
Orðafjölskyldur - sérhljóðar

Stafaspílið A-Ö inniheldur orðaspíjöld fyrir orðafjölskyldur sem enda á -ar, -as og -at. Upphafssorðunum í hverjum flokki fylgir myndaspíald til að hjálpa nemandanum að munna hvort orðið er. Gott að nejla kennsluna á tveimur orðafjölskyldum en bæta þriðju orðafjölskyldunni við þegar nemandi hefur náð tökum á verkefnið. Myndaspíjöldin og upphafssorðin eru sett í röð eftir á bordið og hin orðaspíjöldin í bunka fyrir miðju bordi. Kennari útskýrir fyrir nemandanum að nú eigi han að flokka þau orð saman sem níma. Kennari setur fyrsta orðið á réttan stað og síðan tekur nemandinn við. Við hvort orð sem flokkað er les nemandi öll orð í þeim dálki.

Einnig er hægt að vinna með hástafi og lágstafi. Hægt er að láta nemanda para saman hástafi og lágstafi eða jafnvel farið í flettileik.

Í flettileik eru tekin fram bæði hástafaspíjöld og lágstafaspíjöld þeirra bókstafa sem verið er að vinna með og þau lögð á grúfu á bordið. Kennari og nemandi skiptast síðan á að fletta tveimur spjöldum við og athuga hvort þau passi saman. Í hvert skipti sem spjaldi er snúið við er nafn viðkomandi bókstafs sagt. Ef annar aðilinn gleymir að segja nafnið er röðin komin að hinum. Ef spjöldin passa saman hefur viðkomandi fengið „slag“ en ef spjöldin passa ekki saman eru þau sett aftur á sínum stað og á mótspilarinn þá leik.

Þegar nemandi hefur náð tökum á nöfnum, hijóðum og ritun bókstafanna sem unnið er með. er helmingi bókstafanna skipt út fyrir nýja bókstafi. Ef helmingur bókstafanna sem unnið er með er kunnuglegr fyrir nemandanum reynist honum ekki ofviða að læra þá nýju.

Upphafsstafir orða - Samhljóðar

Í Stafasplínu A-Ö eru mynda- og stafaspjöld til kennslu á upphafshljóðum í orði. Heppilegt er að byrja að vinna með stafi sem bæði hafa ólíka lögum og hijóð og því er gert ráð fyrir að kennsla hefist með orðum sem byrja á b, m og s.

Áður en vinna hefist er gott að fára yfir myndaspjöldin með nemandanum og gefa þeim nafn svo öruggt sé að nemandaninn viti hvað myndirnar standi fyrir. Því myndaspil eru sett í röð eftir hvort bokstaf, og afgangurinn af spilunum er settur í bunka fyrir neðan. Kennari útskýrir að nú ætti þeir flokkar saman orð sem byrja eins. Hann setur fyrsta myndaspilið á réttan stað og síðan tekur nemandaninn við. Ef nemandi flokkar spjöldin vitlaust leiðréttir kennari hann og setur spjaldið á réttan stað. Í hvert skipti sem myndaspjald er sett á réttan stað les nemandaninn öll orðin í þeim flokki. Kennara gefst einnig tækifæri á að benda nemandanum á hvor upphafshljóðið myndast í munni og vörum.

Hjálparseiningar kennara:

„Núna ætlum við að reyna að finna orð sem byrja á sama hijóðinu. Orðin byrja eins og **bill**, **mús** **eða sól**. Við skulum segja orðið upphátt og ákvæða hvert spjaldið á að fára. Ég skal byrja“.

„Mús, mání- mání fer undir mús þar sem orðin byrja eins“.
„Hluustaðu vel, Mús-sími, nei þetta byrjar ekki eins.“

Þegar nemandi hefur öðlast öryggi í að flokka myndirnar eftir upphafshljóðum er hægt að tengja hijóð við bokstaf. Þá eru stafaspjöldin tekin fram og bokstafmír B, M og S settir í röð eftir og myndaspjöldin eru sett í bunka fyrir neðan. Kennari

byrjar á því að setja fyrsta myndaspjaldið á réttan stað. Siðan tekur nemandaninn við og flokkar myndaspjöldin eftir því hvaða upphafsstaf þeir eiga. Gagnlegt getur verið að fjarlæga myndaspjöldin þegar nemandanin hefur staðsett þau á réttan stað þannig að á bordini séu alltaf áðeins bokstafmír þrír. Þannig er nemandaninn alltaf að tengja myndina við réttan bokstaf en ekki myndaspjöldin sem komin eru á borð.

Hjálparseiningar kennara:

„Ef við ætlum að skrifa orðið múnus er fysti stafurinn m. Bokstafurinn b stendur fyrir fyrsta hijóðinu í orðinu billi og stafurinn s fyrir fyrsta hijóðinu í sól.“

„Fyrsti stafurinn í orðinu máni er m og því set ég spjaldið héma undir.“

Þegar nemandi hefun náð nokkrum árangri í að tengja hijóð við bokstaf er hægt að kanna þekkingu hans með litlu stafsetningaráprófi. Þá les kennari upp fjórgur til fimm orð og biður nemandi að skrifa niður upphafstafinn sem hann heyrir. Þegar nemandi er farinn að þekkja upphafshljóðin sem B, M og S mynda er einn bokstafur tekinn út og nýr settur í staðinn. Þá hefur nemandi tvö kunnuglega bokstafi og einn óþekktan sem gefur nemanda tækifæri á að bera nýja bokstafinn saman við bokstafi sem hann þekkir sem gerir verkefnið viðráðanlegra fyrir hann.

